

METODIKA NASTAVE SOCIOLOGIJE

PREDAVANJE 4

PROF. DR SLAVKA GVOZDENOVIĆ

4. ISTORIJSKI I PROBLEMSKI PRISTUP U NASTAVI SOCIOLOGIJE

„Da li je prošlo prisutno u sadašnjem ili nije, ovisi o samom sadašnjem.” B. Bošnjak

„ ... naš život traži u mišljenju sopstveni temelj.” K. Jaspers

- Nastavna praksa sociologije ukazuje na značaj sagledavanja specifičnosti **istorijskog i problemskog pristupa**.
- Programski sadržaji sociologije u srednjoj školi strukturirani su ***problemski***, tako da omogućuju **postupno upoznavanje učenika sa osnovnim *pojmovima i sadržajima sociološke nauke***.
- To podrazumijeva **systematičnost u procesu usvajanja naučnih saznanja o društvu, društvenom životu i polažaju čovjeka**.

- **Nastava sociologije** treba da omogući da učenici upoznaju i razumiju suštinsku vezu između prirode, čovjeka i društva i na toj osnovi formiraju vlastite stavove i mišljenje o ovim odnosima.
- **Proučavanje osnovnih socioloških ideja i njihove utemeljenosti u društvenoj stvarnosti upućuje na dostignuća drugih nauka, filosofije, religije i umjetnosti.**
- Međusobna povezanost i saradnja između sociologije i drugih oblasti znanja i djelovanja transponuje se na preferiranje problemskog ili istorijskog pristupa (i njihovog jedinstva).
- Na pitanje da li treba proučavati sociologiju **istorijskim redoslijedom**, ili je efikasnije **neposredno izlaganje socioloških problema**, ne može se dati jednoznačan odgovor.
- Razlikovanje istorijskog i problemskog pristupa, ili naglašavanje jednog od njih, ne znači i alternativu: jedan ili drugi pristup, budući da i jedan i drugi pristup ima relevantne argumentacije.

- Prema **istorijskom pristupu** polazi se od istraživanja porijekla socioloških ideja i problema, njihovog nastanka i razvoja;
- Suština **problemskog pristupa** sastoji se u ovladavanju osnovnom misaonom porukom gradiva, u postavljanju problema i raspravljanju o samim problemima.
- ***Istorijski pristup*** omogućuje lakše povezivanje novog gradiva sa prethodnim znanjima učenika o istorijskom i kulturnom razvoju, preglednost i sistematizaciju sadržaja sa aspekta njihove unutrašnje koherentnosti.
- **Uvid u vremensku dimenziju** u kojoj su se dešavale društvene promjene omogućuje da se sagledaju međusobni uticaji pojedinih socioloških teorija, duhovni razvitak koji im je prethodio, kao i uticaj tih teorija na društvena kretanja koja su iz njih proizašla.
- Istorijski pristup ne treba poistovjećivati sa iznošenjem činjenica i podataka koje učenici lako pamte i brzo zaboravljaju. Ovi podaci imaju značaja ukoliko olakšavaju razumijevanje duhovne situacije ili služe kao ilustracija karakteristika određene epohe.

- Izlaganje sociološke misli i ideja istorijskim redosljedom ne bi bilo potpuno ukoliko bi pri sagledavanju društvenog razvoja izostalo razmatranje ključnih socioloških problema.
- **Problemski pristup** omogućuje i podstiče razvoj divergentnog mišljenja učenika, samostalnost u izvođenju zaključaka i buđenje interesovanja za samostalno formulisanje problema.
- Podsticanjem na razmišljanje o problemu učenik se uvodi u suštinu, umjesto da se zadržava na činjenicama, istorijskim i biografskim podacima.
- **Zadatak nastavnika** je da osposobi učenike za usvajanje znanja vlastitom misaonom aktivnošću, za samostalno korišćenje odgovarajuće literature i izvornih tekstova (i otkrivanje problemskog u toku čitanja).
- Učenje putem rješavanja problema jedan je od najefikasnijih načina u formiranju stvaralačkog mišljenja učenika.
- Osposobljavanje učenika za postavljanje, razumijevanje i cjelovito tumačenje jednog problema pretpostavka je da se i ostali problemi lakše razumiju, protumače i/ili riješe.

- Problemski pristup ne bi bio opravdan ukoliko bi se pojedini problem posmatrao izolovano od misaonog konteksta u kojem je nastao i nezavisno od sociokulturnih, istorijskih i ukupnih kretanja u jednom društvu.
- Označavajući *prošlo* kao povijest u najširem smislu riječi Bošnjak ističe da odgovor na pitanje da li je prošlo prisutno u sadašnjem zavisi od nas samih, odnosno od toga koliko smo ga prepoznali i razumjeli kao dio nas samih.
- **Svaka generacija ima svoju sadašnjost** i na toj osnovi određuje svoj odnos prema prošlom i budućem. Iz saznanja cjeline postajemo sigurniji, jer se time otvaraju brojne mogućnosti koje mogu pokazati vrijednost svoje raznovrsnosti.
- Za razumijevanje društvenog i istorijskog smisla i položaja pojedinca potrebno je, između ostalog, biti u stvarnosti "*sociološke imaginacije*" (Mils), kao *najplodnijeg vida samosvijesti* koji omogućuje sagledavanje stvari iz novog ugla.

- Evidentno je da se problemski i historijski pristup u nastavi sociologije ne mogu strogo odvajati.
- Kao što razmatranje različitih problema mora da se osloni na njihovu historijsku dimenziju, tako i istraživanje razvoja socioloških ideja uvijek pretpostavlja njihovo prepoznavanje kao konkretnih problema – bez čijeg bi razumijevanja svako istraživanje bilo površno i neutemeljeno.
- I jedan i drugi pristup mogu biti uspješni ukoliko su uzajamno povezani. Kao što je historijski pristup biti plodniji ukoliko se temelji na razumijevanju suštine problema, tako će i problemski pristup biti primjereniji ukoliko se problemi obrađuju u njihovoj genezi, sagledavanjem specifičnosti u učenjima pojedinih sociologa.
- Poenta je, dakle, u jedinstvu problemskog i historijskog pristupa i njihovom preferiranju u zavisnosti od programskih zahtjeva i konkretnih sadržaja, kao i od invencije i kreativnosti nastavnika.

Udžbenička literatura

S. Gvozdenović: ***Metodika nastave sociologije***

(str. 29-32)